

CIVILNA ZAŠTITA – VAŽNA KOMPONENTA NARODNE ODBRANE

Uporedo sa razvojem tehnike, posebno ratne, borbena područja postajala su sve veća, a razlike između fronta i pozadine sve manje. Nova tehnička sredstva upotrebljena u I svetskom ratu bila su vesnici nove ere u istoriji ratovanja koji su, pored ostalog, stavili do znanja da su se pojam i značaj pozadine počeli bitno menjati, da se više sa pozadinom kao područjem van borbenih operacija ne može računati. Dalji razvoj tehnike, a naročito pojava i upotreba teških bombardera, reaktivnih i dirigovanih projektila, kao i atomske bombe, učinili su ove razlike još manjim. Prema podacima iz II svetskog rata, broj poginulih i ranjenih na frontu bio je čak nekoliko puta manji od žrtava u pozadini. Drugim rečima, sa pozadinom, kao područjem na kome će se stanovništvo relativno bezbedno osećati, ne može se računati, pogotovu ako dođe do upotrebe nuklearnog oružja koje ne zna za granice između fronta i pozadine u klasičnom smislu te reči.

Suočene sa ovakvom stvarnošću, sve zemlje i armije sveta našle su se pred novim zadacima i teškoćama. Pojavio se problem: kako u slučaju rata zaštititi stanovništvo i proizvodnju, kako sačuvati materijalna dobra zemlje? Da bi ovo rešile, mnoge zemlje su posle II svetskog rata pristupile organizovanju službe civilne zaštite. No, prvi začeci ove službe počinju se javljati još u toku I svetskog rata. Saveznička avijacija je primorala Nemačku da se još u toku rata pozabavi dotle neplaniranim i nepoznatim problemima — zaštitom svoje pozadine. Zato Nemačka prva u svetu, preduzima još 1915. godine tzv. pasivne mere zaštite od napada iz vazduha. Ove mere su obuhvatile nabavku sprava i uređaja za alarmiranje stanovništva, izgradnju skloništa, maskiranje važnih i podizanje lažnih objekata, zamračivanje gradova i industrijskih centara, kao i obuku stanovništva za zaštitu od napada iz vazduha.

Iskustva stečena u I svetskom ratu, a naročito nagli razvoj avijacije, prinudili su i druge zemlje da se pozabave zaštitom svoje pozadine. Način i obim zaštite koje su pojedine zemlje preduzimale bili su različiti. Sovjetski Savez je, npr. do 1931. godine bio skoncentrisao svu pažnju samo na zaštitu od bojnih otrova, a tek docnije preduzima i mere za zaštitu od eksplozivnih i zapaljivih bombi. Međutim, za sve zemlje bilo je zajedničko da je zaštita od napada iz vazduha bila podeljena na aktivnu i pasivnu. Aktivna zaštita je bila sastavni deo oružanih snaga zemlje i obuhvatala je: službu obaveštavanja, vazduhoplovne odbrambene jedinice, protivavionsku artiljeriju i vojne jedinice za zaštitu od napada iz vazduha. Sve ostale mere zaštite spadale su pod tzv. pasivnu zaštitu koja

se nalazila van oružanih snaga. Iz nje je nastala i razvila se današnja civilna zaštita.

Među zemljama koje su najuspešnije organizovale ovu službu — pasivnu zaštitu i spremno dočekale II svetski rat ističe se Velika Britanija. S obzirom na postignute rezultate, ona još uvek služi kao klasičan primer koji vrlo ubedljivo govori o značaju i ulozi koju civilna zaštita može imati u savremenom ratu.

Sa završetkom II svetskog rata, može se reći, završava se i prva — početna faza formiranja službe civilne zaštite. Sredstva za napad koja su bila upotrebljena u minulim ratovima, visoki nivo današnje savremene ratne tehnike, kao i mogućnosti uspešne zaštite koja je u pojedinim zemljama bila postignuta, ukazali su na sav značaj i potrebu postojanja takve organizacije i aktivnosti koja će biti kadra da i u najtežim uslovima zaštiti stanovništvo i materijalna dobra zemlje od katastrofalnog razaranja i uništenja. Zato je danas na osnovu stečenih iskustava i saznanja do kojih se, i pored sve tajnosti, moglo doći o sadašnjem nivou ratne tehnike, svima jasno da bi atomski rat predstavljao nesreću za čovečanstvo, ali i da zaštita od savremenih borbenih sredstava, u ograničenim atomskim dejstvima, nije nemogućna.

Došlo je do izmene u gledanju na rat, strategiju i taktiku. Zaštita stanovništva i materijalnih dobara postaje još aktuelnija. Služba civilne zaštite preuzima dobar deo tih zadataka. Njoj se poklanja sve veća pažnja. Ona postaje kvalitativno nova služba, sa razgranatom mrežom institucija i organizacija u svim zemljama sveta. SSSR, SAD, Zapadna Nemačka, Engleska, Švedska, Danska i Norveška u tome naročito prednjače.

Zaštiti stanovništva i materijalnih dobara i kod nas se poklanja sve veća pažnja. Civilna zaštita je tu dobila svoje pravo mesto. Njeni zadaci proizilaze iz karaktera budućeg rata, društveno-ekonomskog razvoja FNRJ i našeg gledanja na odbranu zemlje. Pri svemu tome polazi se od toga da je naša odbrana jedinstvena, da se naporu armije moraju ujediniti sa naporima celokupnog stanovništva u odbrani zemlje. Integracija svih komponenta odbrane, vođenje rata protiv porobljivača na frontu i u pozadini, objedinjavanje odbrambenih napora armije i naroda, daju nam daleko povoljnije uslove za dobru primenu i uspešno funkcionisanje službe civilne zaštite u eventualnom ratu.

Posebnu važnu ulogu u radu civilne zaštite imaju njeni organizacioni oblici saobraženi društveno-ekonomskoj strukturi i zadacima koji stoje pred službom, počev od opštine i sreza do republike i federacije. Rad se odvija u komisijama kao organima saveta, odbora i komisije narodne odbrane i njenim upravnim organima, jedinicama i službama. U njima se objedinjuje rukovođenje i rešavaju konkretni zadaci. Od njihovog rada, u prvom redu, zavisi uspeh čitave službe i spremnost da se zaštiti stanovništvo i materijalna dobra na svojoj teritoriji. Iskustva NOR i ovde će dobro doći. Kad se sve to uzme u obzir vidi se da, i pored nemogućnosti većih materijalnih ulaganja, naša zemlja može organizovati dovoljno efikasnu zaštitu i u ovom pogledu ostaviti daleko iza sebe mnoge druge zemlje.

Pored osnovnih zadataka koji proizilaze iz karaktera eventualnog budućeg rata, ne treba zanemariti ni mirnodopske zadatke civilne zaštite

koji dolaze od opasnosti što prete savremenom čovečanstvu. Nagli razvoj industrije i tehnike, kao i uslovi pod kojima danas živi civilizovani čovek, nose u sebi niz raznih opasnosti kako po život i zdravlje ljudi, tako i po materijalna i kulturna dobra zemlje, biljni i životinjski svet. Domen ovih opasnosti iz dana u dan biva sve veći i često se proteže van granica jedne ili više zemalja. Tako, na primer, pojava nuklearne energije nije dala samo atomsku i hidrogensku bombu, već i mnoge radioaktivne materije koje se sve više primenjuju u industriji, poljoprivredi, medicini i drugim granama javnog života. Rukovanje ovim materijama uvek je skopčano sa mogućnostima pojave raznih, a često i vrlo teških, posledica. S druge strane, usled velike koncentracije industrijskih objekata, zatim pojedinih tehnoloških procesa i sve veće primene hemikalija i otrovnih sredstava u industriji, poljoprivredi, medicini, domaćinstvu i drugim oblicima javnog života, sve češća je pojava nagomilavanja i širenja otpadnih materija, voda i gasova, koji truju vazduh, zemljište i vodu i bivaju uzročnici nepoželjnih posledica. Sve veće bivaju površine koje su pokrivene jalovinom ili štetnim otpadnim materijama, koje tle čine nekorisnim ili opasnim. Broj lakozapaljivih materija, kao i drugih uslova koji pogoduju izazivanju požara, takođe se iz dana u dan sve više povećava. Moguće opasnosti i štete od požara danas su daleko veće nego što je to bilo, na primer, pre pedeset i više godina. Sve veća upotreba eksploziva i drugih materija koje mogu dovesti do eksplozije, takođe je nužni pratilac savremenog života i zato nisu retke nesreće ove vrste koje se dešavaju širom zemlje, a naročito u rudnicima i industriji. Posebnu opasnost ove vrste, karakterističnu za našu zemlju, predstavljaju i zaostala ubojna sredstva. Veliki je broj zaostalih mina, granata, bombi i drugih eksploziva iz rata koji se često nalaze ispod železničkih pruga, puteva, u blizini prometnih mesta i sl. Broj žrtava od udesa ove vrste od oslobođenja do danas prelazi 11000 od čega preko 4500 mrtvih. Veći broj nesreća koje se periodično javljaju usled poplava, bura, snežnih lavina i nanosa, odronjavanja i klizanja terena, zemljotresa i sl. takođe predstavlja stalnu i latentnu opasnost koja povremeno dovodi do žrtava i materijalnih šteta. Potencijalnu opasnost počinju predstavljati i brane hidrosistema. Njih je sve više i sve veća bivaju prostranstva koja one mogu da ugroze. I niz drugih opasnosti. Štete su velike. Ukupna suma kod nas prelazi 70 milijardi dinara.

Za borbu s tim opasnostima potrebna je pomoć čitavog naroda, kao i organizacija koja tu zaista može da pomogne, a to je civilna zaštita. No razvoj tehnike, ratne i opšte, zahtevao je i zahteva da se civilna zaštita organizuje na savremen način kako bi u potpunosti odgovorila svojim zadacima. A oni su obimni i veoma važni za odbranu. Proizilaze iz potreba svake zemlje i njenog gledanja na rat. Osnovni je — zaštita stanovništava i materijalnih dobara od nastalih opasnosti. Ostali zadaci to konkretizuju. Među važnijim je — da služba bude spremna da blagovremeno obavesti stanovništvo teritorije o pojavi neprijatelja ili druge opasnosti i preduzme najhitnije mere zaštite. Tu bi došlo zamaćivanje naselja, sklanjanje u skloništa i evakuacija stanovništva iz ugroženih i zatrovanih rejona, borba sa požarima, pomoć nastradalim, raskrćavanje ruševina i hitne opravke oštećenih komunalnih postrojenja neophodnih

za život stanovništva. Zadaci ove službe su i dezaktiviranje i uništavanje neaktiviranih ubojnih sredstava, asanacija terena posle napada neprijatelja itd. Pored ovoga, civilna zaštita je dužna da sprečava ili otklanja štetne posledice raznih elementarnih nepogoda, velikih kolektivnih nesreća, epidemija, požara i sl. Neki u njene zadatke ubrajaju održavanje reda i bezbednosti u ratu i za vreme navedenih opasnosti u miru.

Da bi organi civilne zaštite bili spremni da izvrše sve navedene zadatke, potrebno je da se još u miru za sve to pripreme, da se stanovništvo obuča, čitava organizacija službe uhoda. Njeni organi se brinu da se donesu potrebni predlozi za zakonske propise, pravilnike i uputstva koja obavezuju na sprovođenje mera ove službe. Oni vode računa o izgradnji raznih skloništa, adaptaciji podrumskih prostorija i prirodnih objekata pogodnih za sklanjanje stanovništva u slučaju opasnosti, predlažu planove za evakuaciju i disperziju stanovništva i podzemnu izgradnju važnih objekata. Staraju se da se donesu takvi urbanistički planovi koji će odgovarati i potrebama zaštite stanovništva. To znači — podizanje naselja sa širokim ulicama i bulevarima, velikim zelenim i drugim slobodnim površinama, velikim rezervama vode na čitavoj teritoriji naselja, izgradnja raznih podzemnih objekata koji se pored mirnodopske upotrebe mogu koristiti i kao skloništa i izbegavanje podizanja visokih i velikih građevina i gusto naseljenih kvartova itd. Služba civilne zaštite određuje i odobrava lokacije za objekte i uređaje koji mogu biti izvor opasnosti, stara se o obaveznoj primeni preventivnih i zaštitnih mera kojima se sprečava pojava ili širenje neke opasnosti (požar, poplava, epidemija i sl.). Pored toga ona vodi agitaciju i propagandu za mere koje joj obezbeđuju izvršenje zadataka.

Iz svega se vidi da se zadaci civilne zaštite uklapaju u zadatke narodne odbrane. Zato je neki i nazivaju njenim »četvrtim vidom«.

Danas je usvojeno gledanje da odbrana jedne zemlje, bez obzira na to kakav rat vodi, zahteva postojanje i jačanje organizacije civilne zaštite.

Ali da bi ona uvek mogla da odgovori svojim zadacima, potreban joj je i trening. Neki pisci i teoretičari smatraju da civilna zaštita treba da ima kvalitete koje poseduje dobar bokser. Za njega nije dovoljno da je samo ovladao veštinom tog sporta, već i da kroz pripreme i vežbe tako osposobi svoje telo da bez težih posledica može primiti nanesene udarce.

Posmatrajući civilnu zaštitu sa svog stanovišta, u raznim zemljama postoje i različita mišljenja o ulozi koju ova služba treba da dobije u opštenacionalnoj odbrani. No, nezavisno od toga kakva će joj se uloga dati u ovoj ili onoj zemlji, ona kod svih ostaje značajan činilac odbrane.

Na primer, evakuacija, odnosno disperzija stanovništva u bližu okolinu iz ugroženih naselja, zona borbenih dejstava, predstavlja jednu od važnijih mera civilne zaštite. I pri upotrebi atomskog oružja njome se sprečavaju masovni gubici stanovništva. Znači, sa blagovremeno i uspešno ostvarenom evakuacijom osujećuje se namera neprijatelja da nanese masovne gubitke živoj sili — najznačajnijem faktoru u odbrani zemlje. Isti cilj civilna zaštita ostvaruje i dobro organizovanom službom izvlačenja stanovništva iz ugroženih područja i sklanjanjem na znak opasnosti iz vazduha. Disperzija dolazi u obzir za manja naselja i periferije velikih gradova, dok je za narodnu odbranu od posebnog interesa sklanjanje u skloništa. Ovde se uglavnom radi o zaštiti stanovništva koje se ne evakuše, već ostaje na građanskim dužnostima u velikim naseljima i važnim objektima. Zato se izgradnja skloništa, bez obzira na njihov stepen zaštite, makar to bili samo rovovi i adaptirani podrumi, javlja kao jedna od veoma značajnih mera civilne zaštite za koju je narodna odbrana jako zainteresovana.

Obeležavanje, dezaktiviranje i uništavanje neaktiviranih ubojnih sredstava, asanacija terena, hitne opravke oštećenih puteva i drugih komunikacija, vodovodnih, električnih i drugih instalacija, kao i zamračivanje naselja i maskiranje objekata, takođe spadaju u mere i zadatke civilne zaštite čiji značaj za narodnu odbranu ne treba dokazivati.

Najzad treba napomenuti da služba održavanja reda i discipline koju vrše jedinice bezbednosti civilne zaštite, odnosno pomoćna milicija, kako se drukčije mogu nazvati ove jedinice, takođe predstavlja jednu od važnih mera za narodnu odbranu. Zadatak ovih jedinica je da sprečavaju paniku i nered, da štite važne objekte za čiju je bezbednost i armija posredno zainteresovana, kao i da primaju borbu sa diverzantskim i drugim manjim jedinicama neprijatelja.

Pri organizovanju civilne zaštite sve zemlje uzimaju u obzir karakter savremenog rata, dostignuća ratne tehnike i usvojenu doktrinu ratovanja. No rešenja su različita u raznim zemljama, a nastala su kao rezultat položaja i specifičnosti svake zemlje i njenog gledanja na eventualni budući rat. Zato su različiti i problemi koji se u vezi s tim postavljaju u raznim zemljama.

U našoj zemlji se pri svemu tome polazi od naše društvene stvarnosti i našeg gledanja na odbranu zemlje. To služi kao putokaz pri organizovanju, određivanju mesta i zadataka i rešavanju svih problema civilne zaštite. Sva rešenja moraju proizilaziti iz našeg stava da će budući rat voditi ceo narod, da će se u njemu objediniti napori svih sta-

novnika Jugoslavije u odbrani svoje zemlje. Očigledno je neophodna tesna saradnja snaga armije sa snagama civilne zaštite s obzirom da je narodna odbrana jedinstvena i da jedna bez druge ne može. Ukoliko su jače oružane snage, utoliko će organi civilne zaštite lakše izvršavati svoje zadatke u ratu. I obratno: neprijatelj će brže slomiti otpor fronta ako rastroji i parališe pozadinu u klasičnom smislu te reči. To nameće obavezu zajedničkih napora u jačanju armije i civilne zaštite, a time i usaglašavanja njihovih planova, obuke i rada. Sigurno je da bi to koristilo i jednoj i drugoj strani, a odbrani i bezbednosti zajednice ponajviše. Društveni sistem kod nas baš upućuje na tu stranu i omogućuje daleko lakše rešavanje ovog problema nego što je to slučaj u nizu drugih zemalja.

Pri svemu ovom ne treba zaboraviti da su i organizacija i tehnička oprema civilne zaštite i te kako važni problemi od čijeg rešenja umnogome zavisi i uspeh u radu čitave službe. Veliki broj zemalja smatra da je organizacija važnija, dok druge tvrde da je tehnika primarna. Prema drugom shvatanju, tehnika koja je stvorila sredstva za uništavanje i prozročovala druge brojne nedaće, mora da stvori i sredstva za zaštitu. Naravno, postoje i mišljenja koja predstavljaju srednje rešenje. Po tim shvatanjima problem civilne zaštite je dvostruk: organizacioni i tehnički.

U vezi sa postavljenim problemima, ne ulazeći u raspravu koje je gledište najprijvatljivije za naše uslove, smatramo da se uporedo sa rešavanjem organizacionih pitanja moraju rešavati i tehnička, odnosno da ni jedno od ovih pitanja ne bi smelo biti nepravedno zanemareno. Ova pitanja su tesno povezana i ne mogu se rešavati odvojeno.

U vezi s tim nameće se i pitanje — koji organ državne uprave treba da bude odgovoran za organizovanje i sprovođenje mera civilne zaštite. U raznim zemljama to je različito rešeno. U Sovjetskom Savezu, Velikoj Britaniji, Belgiji, Holandiji itd. ona se nalazi u sastavu organa unutrašnjih poslova. Manji je broj zemalja kod kojih je civilna zaštita samostalna, poseban organ uprave, vezana direktno za vladu kao u SAD, Španiji i dr. U nekim, kao Švajcarskoj, ona se nalazi u sastavu oružanih snaga. Sigurno je da su mogućna i druga rešenja i da svako od navedenih ima dobrih i slabih strana. Pri njihovom donošenju mora se uzeti u obzir niz okolnosti različitih u svakoj zemlji. Stavljanje civilne zaštite u sastav organa unutrašnjih poslova nije najbolje rešenje. Njihovi okviri su preuski za uspešno obavljanje mnogih i raznovrsnih poslova civilne zaštite. Njeno uključivanje u sastav organa narodne odbrane bilo bi, po mome mišljenju, daleko bolje.

Pored ovoga, različito se u svetu rešava ko je sve dužan da učestvuje u poslovima civilne zaštite, utoliko pre što se ona, pored zadataka u ratu, koristi i za zaštitu stanovništva i materijalnih dobara zemlje u miru. Borba sa elementarnim nepogodama, požarima, radiološkim, hemijskim, biološkim i drugim opasnostima ulazi u njene zadatke. Pada odmah u oči da je za ovako raznoliku aktivnost teško naći organ koji bi bio tako univerzalan da bi sve ove poslove mogao stručno i savremeno obavljati. Zato se uporedo sa proširenjem zadataka javlja i tendencija sve većeg angažovanja na poslovima civilne zaštite i drugih društvenih organa i organizacija, dok se organ državne uprave, u čijoj se nadležnosti ona

nalazi, sve više ispoljava kao organizator i koordinator svih poslova. Ovakva rešenja, pored prilično glomazne i komplikovane organizacije, imaju dobru stranu što su ekonomičnija, jer se oslanjaju na već postojeće službe i organizacije i daju garanciju da će pojedina pitanja biti rešena na najstručniji i najbolji način.

Priroda posla civilne zaštite je takva da se ona proteže na čitavu državnu teritoriju, na sve komune i naselja, na objekte u kojima žive i rade ljudi. Da bi u potpunosti odgovorila svojim zadacima ona mora da mobilize sve organe, ustanove, privredne i društvene organizacije, kao i građane. Znači, ako želimo savremenu, dobro uvežbanu i opremljenu civilnu zaštitu, moramo učiniti da ona postane široka opštenarodna organizacija.

Sledeće značajno pitanje prema kome treba zauzeti određeni kurs jesu mirnodopski zadaci civilne zaštite. Oni su novijeg datuma i mogli bi se rešavati i van okvira civilne zaštite, odnosno van narodne odbrane. Međutim, pošto civilna zaštita već postoji i bavi se tom i sličnom problematikom, smatralo se logičnim da se i ti zadaci povere njoj. Takvo rešenje je za zajednicu znatno ekonomičnije. Njime se izbegava udvostručavanje nekih poslova kao što su, na primer, studija preventivnih, zaštitnih i drugih mera, zatim dupliranje tehničke opreme, komandi i jedinica, škola i sl. Međutim, pored ovog, razlozi narodne odbrane se ističu kao najsnažniji argument da se i zaštita od mirnodopskih opasnosti mora nalaziti u sklopu zadataka civilne zaštite. Kroz borbu s njima sprečavaju se žrtve i štete u miru što direktno koristi narodnoj odbrani. Kroz sve to se i stanovništvo obučava.

Kako mobilisati široke slojeve stanovništva za te zadatke takođe je jedno od važnih pitanja za izgradnju savremene civilne zaštite. Van naše zemlje ovo se rešava zakonskim obavezama ili na dobrovoljnoj osnovi, a ima zemalja u kojima se koristi i jedan i drugi oblik. Prednost mobilizacije zakonskim obavezama ogleda se u tome što se na ovaj način postiže potrebna masovnost koju je inače dobrovoljnošću teško postići. Međutim, pretpostavlja se da će kod ovakve mobilizacije požrtvovanje i zalaganje u izvršavanju zadataka biti na nižem nivou, pošto se mora računati sa jednim brojem građana kojima celishodnost zakonskih obaveza neće biti jasna i ubedljiva, te će mu doći kao nametnute. Kod dobrovoljne mobilizacije situacija je obrnuta. Tu se javlja svest o nužnosti i društvenoj korisnosti takve aktivnosti, što daje garanciju da će zadaci biti dobro i savesno izvršeni. Slaba strana ovog načina mobilizacije je nedovoljna masovnost. Neke zemlje, kao Velika Britanija, poklanjaju ovakvoj mobilizaciji veliku pažnju i idu na formiranje saveza civilne zaštite. Neke, kao Savezna Republika Nemačka, predviđaju savez svih društvenih organizacija koje rade na poslovima civilne zaštite, a kod nekih, pak, kao u Francuskoj, oko vatrogasnog saveza se okupljaju ostale društvene organizacije. I naša iskustva u ovom pogledu su vrlo značajna. Zahvaljujući aktivnosti Crvenog krsta, civilna zaštita do sada uopšte nije imala potrebe da zakonskim obavezama formira i obučava ekipe i jedinice prve pomoći. Ili, pojedine dobrovoljne vatrogasne jedinice, po svojoj stručnoj spremi i uvežbanosti, često ni u čemu ne zaostaju iza profesionalnih vatrogasnih jedinica.

Sve većim angažovanjem društvenih organizacija i postepenim prenošenjem upravnih i drugih funkcija na njih, ove organizacije se javljaju kao najefikasniji mobilizator širokih masa i faktor koji civilnoj zaštiti daje karakter javne službe. Pored ove uloge koju društvene organizacije imaju i treba da odigraju u izgradnji naše civilne zaštite, od posebnog je značaja, naročito za naše prilike (za zemlju još ekonomski nedovoljno razvijenu), i ta okolnost što se angažovanjem građana na dobrovoljnoj osnovi, služba civilne zaštite znatno pojeftinjuje i izbegava stvaranje nepotrebnog birokratskog i drugog profesionalnog kadra. Zato se korišćenje društvenih organizacija i iznalaženje najpogodnijih organizacionih oblika rada javlja kao jedno od vrlo važnih pitanja civilne zaštite.

Obezbeđenje savremenom opremom, smeštaj komandi mesta, izrada planova evakuacije i sklanjanja stanovništva, donošenje urbanističkih planova i izgradnja skloništa i dr. su pitanja koja civilna zaštita može da reši samo u sastavu organa narodne odbrane. Oni najbolje poznaju odgovarajuće planove zemlje, savremena ubojna sredstva i njihova svojstva, te su i najpozvaniji da daju svoja mišljenja o tehničkim i drugim vidovima zaštite stanovništva i materijalnih dobara u eventualnom ratu, a i miru.

Koji sve organi i na koji način treba da učestvuju u poslovima civilne zaštite i kakav stav treba zauzeti prema njenim mirnodopskim zadacima, koje društvene organizacije treba angažovati, kakve tehničke i druge zaštitne mere treba preduzeti sve su to važna pitanja i osnovni problemi o kojima se u nekim zemljama još diskutuje. Oni su kod nas uglavnom rešeni. Njihovo pravilno sprovođenje, u skladu sa našim društvenim prilikama i materijalnim mogućnostima, garancija su dobre orijentacije razvoja i izgradnje civilne zaštite u našoj zemlji. Na kraju, smatramo da ipak treba napomenuti da razmatranje zadataka i problema civilne zaštite nije stvar kampanje, već je u pitanju dobro organizovan, stalan i studiozan posao koji zahteva napore ne samo organa te službe već i svih odgovornih faktora za jačanje odbrane zemlje.

